

З огляду на зазначене на цьому початковому етапі довготривалого шляху України щодо інтеграції в безпековий простір потрібне тільки запозичення ключових термінів, у нашому випадку через транслітерацію: *інтеллідженс* і *рекон-нессенс*. Можна дискутувати щодо здвоєння приголосних або певних звуків, але лексика має бути однозначно впізнаваною через її графічне вираження. Ці терміни (з їх застандартованим розкриттям) додадуться вже до асимільованих в українському живому мовному середовищі лексем, як-от: блокпост, навігатор, джи-пі-ес, ГІС, ІСТАР, планшет, гаджет, дисплей, інтерфейс, моніторинг, комп'ютинг, процесинг, таргетинг, датасет, лідер, меседж, симулятор, менеджмент, лазерний принтер, радар, авакс, хаймарс, дрон, еф-пе-вішка, батл, комбат-страйк та ін.

Отже, серйозністю підходу до цієї проблематики є невідкладне ініціювання необхідних наукових досліджень і проєктів з метою широкого та фахового обґрунтування цього мовно-безпекового виклику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон). *Наука про рідномовні обов'язки*. URL: <https://ntsh.org/node/620> (дата звернення: 14.09.2024).
2. Стацюк Р. Ф. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2016. Т. 2, № 5. С. 112–115.
3. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 161 с.
4. Іленков А. Термінологія та її роль у представленні знань. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2009. № 648. С. 24–29.

КОНЦЕПТ *ВІЙНА* У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

Гарбера І. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: i.garbera@donnu.edu.ua

У дослідженні за основу беремо визначення концепту Ж. Краснобаєвої-Чорної, яка тлумачить його як «одиницю мислення й пам'яті, що постає в результаті тривалого і складного процесу, наділяється мовною оболонкою (виражається лексичними, фразеологічними, пареміологічними одиницями, прецедентними текстами, етикетними формулами тощо), підлягає процесам специфікації, узагальнення, абстрагування та модифікації (змінам, уточненню, розширенню / звуженню), характеризується динамічною природою, відзначається «стереотипністю» й «константністю», утворена множинністю складників і наповнена культурним змістом, виконує пізнавальну функцію, функції орієнтування у світі та збереження знань про світ» [3, с. 140]. Диференційними кваліфікаційними ознаками концепту виступають: зв'язок з мовою, мисленням, пам'яттю, психікою; абстрагування;

етнокультурне забарвлення; узагальнення; безтілесність; відкритість; вічність; динамічність; гнучкість; багатокомпонентність і складність структури; суб'єктивність; тривалість і специфічність формування; стереотипність і константність; кодування в чуттєво-образних уявленнях; відбиття ментальності конкретного носія мови; емоційність; експресивність; оцінність; виконання концептом пізнавальної, кумулятивної, орієнтувальної, оцінної функцій [7; 8; 11]. Концепти є вузловими елементами, що формують національно-мовну картину світу, яку розуміємо як мозаїкоподібну польову структуру взаємопов'язаних мовних одиниць, що через складну систему фонетичних явищ, лексико-семантичних і граматичних значень, а також стилістичних характеристик відбиває відносно об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього стану людини, тобто загалом картину (модель) світу як таку (за дефініцією В. Жайворонка [2]).

Для формування й опису структури концепту *війна* у мовній картині світу українських студентів Донецького національного університету імені Василя Стуса (факультет іноземної та слов'янської філології) було використано традиційну для соціолінгвістичних досліджень методику опитування, що включала елементи асоціативного експерименту [1; 4; 5; 6; 9; 10; 12; 13; 14; 15; 16]:

Привіт, друже! Ми проводимо опитування серед студентів щодо війни в Україні. Просимо відповідально поставитися до цього опитування і пройти його. Цей вид діяльності потрібен для нашого важливого соціально-наукового проекту. Орієнтовний час проходження – 8-10 хв. Щиро дякуємо за участь!

1. Моя стать:

- чоловіча
- жіноча
- інше (напишіть власну відповідь)

2. Мій вік:

- 18 і менше
- 19-21
- 22-24
- 25 і більше

3. Мій рід діяльності.

4. Моя національність.

5. З чим я асоціюю війну? (Для відповіді напишіть 5 іменників, 5 прикметників, 5 дієслів)

6. Чи є у мене досвід спілкування з біженцями/переселенцями?

- так
- ні

7. Якщо так, за яких умов це було?

- волонтерство (гуманітарна допомога)
- психологічна допомога
- знайомство в побуті, щоденній рутині
- були і лишилися знайомі до і під час повномасштабного вторгнення

8. Які почуття у мене виникають, коли я чую, що людина з прифронтових територій? (Для відповіді напишіть 5 іменників, 5 прикметників, 5 дієслів)

9. Чи маю я родичів, знайомих чи друзів, які постраждали від війни?

- так
- ні

10. Чи вважаю я, що Білорусь – сторона війни, яка воює проти України?

- так
- ні

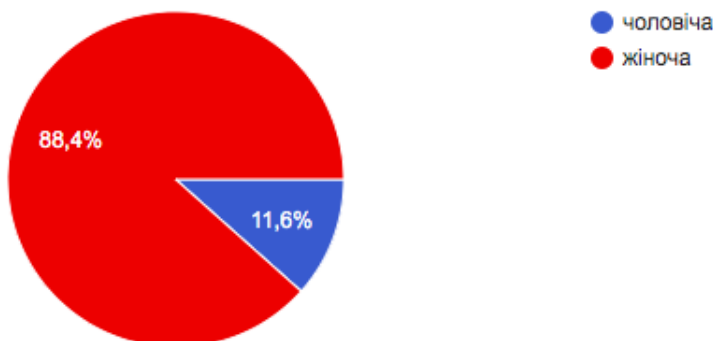
11. Наскільки позитивним чи негативним є моє ставлення до білорусів і росіян? (де 1 – різко негативне, 5 – суто позитивне, 2-3-4 – щось середнє між різко негативним і суто позитивним)

	росіяни	білоруси
1		
2		
3		
4		
5		

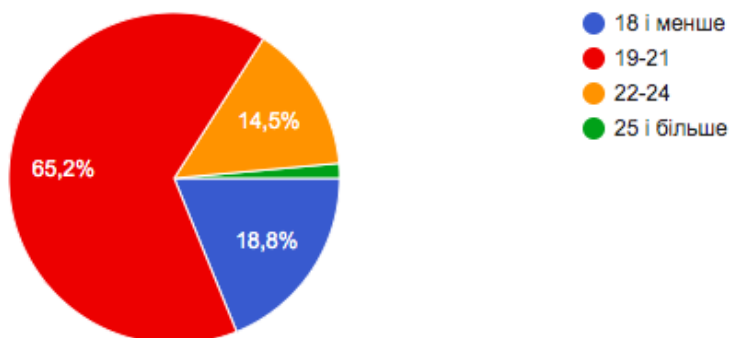
12. Звідки я дізнаюся інформацію про війну в Україні? (Для відповіді можете вибрати декілька варіантів)
- соціальні мережі
 - новини з телевізора/газети/радіо
 - інтернет
 - особисто від друзів/від батьків/від інших близьких людей
 - від біженців/переселенців
 - інше (напишіть власну відповідь)
13. Чи вважаю я отримувану інформацію правдивою?
- так
 - ні
14. Які емоції я відчуваю, отримуючи цю інформацію? (Для відповіді напишіть 1-3 іменники)
15. З яких соціальних мереж мені було б корисно і цікаво отримувати правдиву інформацію про війну від українських дітей/студентів? (Для відповіді можете вибрати декілька варіантів)
- Facebook
 - Instagram
 - WhatsApp
 - Telegram
 - Viber
 - інше (напишіть власну відповідь)
16. Якого типу інформація це може бути? (Для відповіді можете вибрати декілька варіантів)
- критичний огляд поточних соціально-політичних новин
 - особисті історії про досвід життя у період війни
 - пости про волонтерську діяльність
 - інше (напишіть власну відповідь)
17. Напишіть своє власне визначення війни в Україні (у вигляді 1 речення).
18. Що, на вашу думку, може робити українська молодь, щоб наблизити перемогу?

I. Ключові соціальні параметри групи інформантів:

1. Домінантною є жіноча стать (? 1 соцанкети):

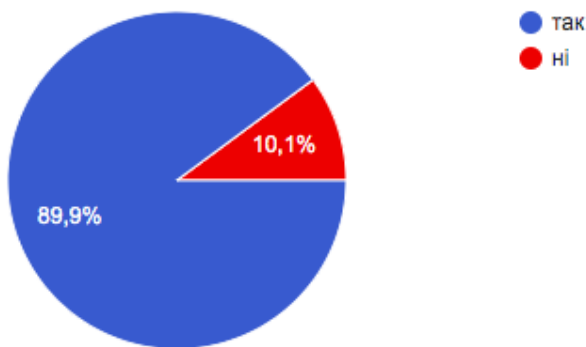
2. Домінантним є вік від 19 до 21 року (? 2 соцанкети):

3. Рід діяльності (? 3 соцанкети): здобувач вищої освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса.

4. Національність (? 4 соцанкети): українська.

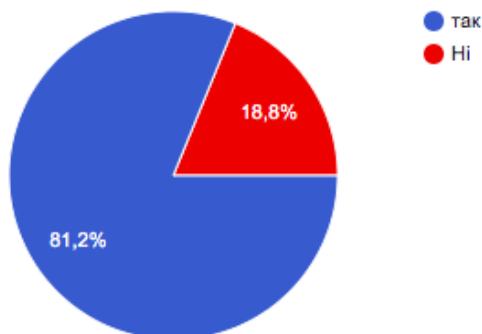
5. У абсолютної більшості опитаних є досвід спілкування з біженцями / переселенцями (? 6 соцанкети):

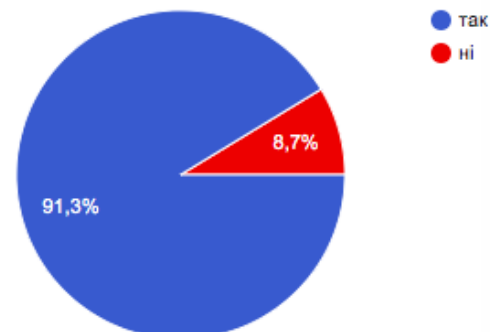
6. Домінантною причиною встановлення такого соціального контакту є знайомство в побуті, щоденній рутині (? 7 соцанкети):

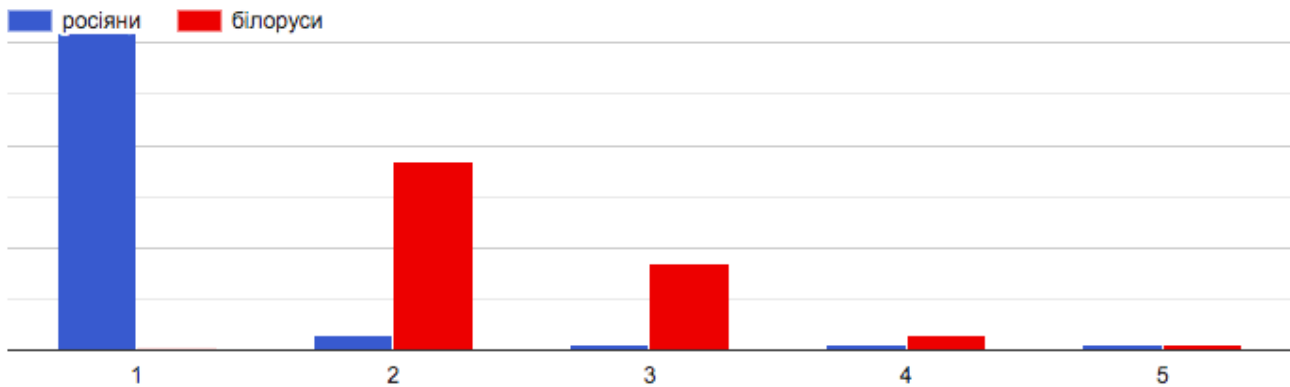
7. Абсолютна більшість опитаних має родичів, друзів, знайомих, постраждалих від війни (? 9 соцанкети):

8. Абсолютна більшість опитаних вважає, що Білорусь також воює проти України (? 10 соцанкети):

9. Шкала ставлення до росіян і білорусів як безпосередніх учасників війни (де 1 – різко негативне, 5 – суто позитивне, 2–3–4 – щось середнє між різко негативним і суто позитивним) (? 11 соцанкети):

II. Ключові психологічні параметри групи інформантів:

Психоемоційне ставлення до постраждалих від війни (учасників, переселенців) формують такі почуття (? 8 соцанкети):

- **основні:** *співчуття* (30 реакцій); *біль* (24 реакції); *жаль* (24 реакції); *сум* (21 реакція); *страх* (16 реакцій);

- **другорядні:** *розуміння* (7 реакцій); *повага, тривога* (по 6 реакцій); *емпатія, злість, смуток* (по 5 реакцій); *гнів, співпереживання* (по 4 реакції); *відчай, горе, надія, ненависть, переживання, стурбованість, турбота* (по 3 реакції); *апатія, віра, втома, гордість, жах, занепокоєння, розпач, розчарування, сила, сміливість, страждання, туга, шок* (по 2 реакції);

- **поодинокі:** *абстрагування, агресія, безнадійність, безпомічність, безпорадність, безсилля, вдячність, взаєморозуміння, відданість, відчайдушність, довіра, захоплення, зацікавленість, збентеження, зневіра, зниковілість, каяття, лояльність, милосердя, мужність, напруга, неусвідомлення, паніка, печаль, прикритість, пустота, радість, самотність, симпатія, солідарність, сором, стрес, хвилювання, холод, чуйність, щирість* (по 1 реакції).

III. Ключові лінгвокогнітивні параметри групи інформантів (? 5 і 17 соцанкети):

Ядро концепту *війна*:

1) іменники *біль, смерть, страх* (по 30 реакцій), *втрата* (18 реакцій);

2) прикметники *жахливий, жорстокий* (по 15 реакцій), *страшний* (13 реакцій), *кривавий* (12 реакцій);

3) дієслова *вбивати* (27 реакцій), *боротися* (19 реакцій).

Напівпериферія концепту *війна*:

1) іменники *горе, страждання* (по 11 реакцій), *кров, сльози* (по 10 реакцій), *ненависть* (9 реакцій), *відчай, зброя, перемога* (по 6 реакцій), *боротьба, розруха, руйнування* (по 5 реакцій), *агресія, жах, ракети, тривога* (по 4 реакції), *вибух, відстань, злість, несправедливість, пекло, розлука, розпач, Росія (росія, росія), стрес, сум* (по 3 реакції), *біда, вбивство, воля, гнів, жертви, ЗСУ, люди, напад, небезпека, окопи, паніка, свобода, справедливість, темрява, тривожність* (по 2 реакції);

2) прикметники / дієприкметники *болючий, несправедливий* (по 9 реакцій), *руйнівний* (8 реакцій), *безжалісний* (6 реакцій), *вбивчий, небезпечний, холодний* (по 5 реакцій), *безжальний, злий, кровопролитний, смертельний, смертоносний* (по 4 реакції), *відчайдушний, зруйнований, мужній, незламний, нелогічний, непотрібний, нестерпний, пекучий, суворий, сумний* (по 3 реакції), *байдужий, важкий, гучний, довгий, загарбницький, затягнутий, знищений, навісний, насильницький, неочікуваний, непередбачуваний, переможний, підступний, сильний, сміливий, страшенний, тривалий* (по 2 реакції);

3) дієслова *тікати* (14 реакцій), *захищати* (13 реакцій), *руйнувати* (12 реакцій), *втрачати* (11 реакцій), *допомагати* (9 реакцій), *боятися, плакати, стріляти* (по 8 реакцій), *вірити, воювати, перемагати* (по 7 реакцій), *знищувати, мститися, страждати* (по 6 реакцій), *бігти, підтримувати, співчувати, чекати* (по 5 реакцій), *відстоювати, вмирати, донатити, захищатися, сумувати* (по 4 реакції), *боронити, волонтерити, катувати, кричати, нападати, нищити, переживати, розстрілювати, ховатися* (по 3 реакції), *адаптуватися, вибухати, вигравати, виживати, відбудовувати, відвойовувати, грабувати, гвалтувати, дратуватися, евакуювати, емігрувати, забирати, закінчувати, засмучуватися, злити, злитися, їхати, калічити, ламатися, летіти, надіятися, не довіряти, не розуміти, ненавидіти, неревуватися, оберігати, обстрілювати, погіршуватися, помирати, пропадати, розбивати, рятувати, слідкувати, спасатися, сподіватися, стресувати, тероризувати, турбувати, хвилюватися, хоронити, цінувати* (по 2 реакції).

Периферія концепту *війна*:

1) іменники *армія, атака, байдужість, байрактар, безлад, безсоння, бен-тежність, бомби, бранці, відповідальність, віра, вогонь, ворог, ганебність, геноцид, герой, голод, голос, депресія, допомога, жінка, злидні, злоба, історія, катастрофа, кацапи, кінець, конфлікт, корабель, країна, крах, кулі, леопард, лютий, лють, мир, міць, мопед, надія, насильство, наступ, незламність, непорозуміння, нещастя, нищення, новини, об'єднання, образа, окупація, передчуття, переживання, переляк, південь, пожежа, політика, помста, попіл, прапор, руїни, сила, смуток, співчуття, страта, схід, танк, трагедія, Україна, уніформа* (по 1 реакції);

2) прикметники / дієприкметники *агресивний, апатичний, безбарвний, безсердечний, безсонний, бойовий, болісний, брутальний, бурхливий, варварський, вбитий, вирішальний, військовий, вільний, воєнний, войовничий, ворожий, вразливий, втрачаючий, героїчний, гіркий, гнилий, гнітючий, голий, гострий, депресивний, дратівливий, егоїстичний, єднаючий, жадібний, жорсткий, загартований, заплутаний, зелений, зневірений, кризовий, лицемірний, лякаючий, масштабний, найгірший, нахабний, невідомий, негативний, незалежний,*

незрозумілий, нелюдський, нелюдяний, необережний, непокірний, нервовий, нескінченний, нечесний, нещасний, нищівний, обпалений, огідний, окупований, пекельний, переживаючий, переможений, повітряний, поганий, пожираючий, поранений, потужний, пригнічений, прощальний, пустий, рідний, руйнуючий, самотній, складний, смердючий, справжній, спустошливий, стійкий, страхітливий, темний, терплячий, тривожний, тяжкий, убитий, фашистський, хаотичний, чорний, чуттєвий (по 1 реакції);

3) дієслова *атакувати, битися, благати, бомбардувати, визволяти, відновлювати, відступати, відчувати, гніватися, горювати, домовлятися, жасати, жити, знущатися, любити, лякати, лякатися, мріяти, наступати, об'єднуватися, пам'ятати, перейматися, переселювати, покидати, працювати, продавати, протестувати, протистояти, сваритися, терпіти, тривати, тривожити, тривожитися, триматися, українізувати* (по 1 реакції).

Зафіксовано кілька неочікуваних (не вимагалися від інформантів) реакцій-словосполучень на слово-стимул «війна»: *вічний біль, крик душі, повітряна тривога, поле битви, сильний народ*.

Отже, було здійснено соціолінгвістичний експеримент «Війна в Україні очима українського студента» з групою респондентів у 30 опитаних. Універсальною кваліфікаційною ознакою концепту *війна* у мовній картині світу українських студентів є *смерть* як ядерний компонент; однаково продуктивна мовна репрезентація за допомогою іменників, прикметників, дієслів, речень; чітко сформоване особисте сприйняття (+ свідомо оцінене дефініювання) війни як катастрофічного й динамічного соціально-політичного явища, що може об'єктивуватися за допомогою завершеного висловлення. До того ж значущим для студентів-українців є момент сильного відчуття болю війни (фізичного, психічного, емоційного) і водночас жаги активної боротьби проти агресора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Ажнюк Б. М. Сучасні тенденції в розвитку слов'янської соціолінгвістичної термінології (статус мов). *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 163–183.
2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси. Київ, 2007. 262 с.
3. Краснобаєва-Чорна Ж. Сучасна концептологія: концепт *життя* в українській фраземіці. Донецьк: ДонНУ, 2009. 201 с.
4. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 244 с.
5. Мацюк Г. Етапи розвитку української соціолінгвістичної традиції. *Соціолінгвістичні студії*. Київ, 2010. С. 17–22.
6. Олексюк О. М., Василькова Н. І. Соціолінгвістика та основи мовної політики: навчальний посібник. Миколаїв: Ілліон, 2014. 264 с.
7. Пліс В. П. Типологія концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 9. Т. 1. С. 115–119.
8. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. 2020. Т. 31(70), № 1, ч. 1. С. 91–96.

9. Соколова С. О. Актуальні проблеми сучасної української соціолінгвістики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 36–44.
10. Ставицька Л. О. Соціолінгвістичні дослідження в Інституті української мови. *Соціолінгвістичні студії*. Київ, 2010. С. 10–17.
11. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету*. 2010. Вип. 49. С. 158–161.
12. Шумарова Н. П. Соціолінгвістика: навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. 157 с.
13. Meyerhoff M. *Introducing Sociolinguistics*. London & New York: Taylor & Francis, 2011. 352 p.
14. Miroy L., Gordon M. *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. New York: John Wiley & Sons, 2008. 280 p.
15. *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics* / ed. by Mesthrie Rajend. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 336 p.
16. *The Handbook of Historical Sociolinguistics* / ed. by Hernández-Campoy Juan Manuel, Conde-Silvestre Juan Camilo. London, 2012. 674 p.

СТРАТЕГІЇ РЕКРУТИНГУ У ПОДОЛАННІ РИНКОВИХ ТУРБУЛЕНТНОСТЕЙ

Жуковська В. М^{1*}, Сахно Н. О.²

^{1,2}*Державний торговельно-економічний університет, Київ (Україна)*

*e-mail: valentyana2015@ukr.net

Нині ринок праці характеризується високою динамічністю та непередбачуваністю, роль функцій рекрутменту стає надзвичайно важливою в умовах глобалізації та цифрових трансформацій. Фактори воєнного стану, еміграції та переміщення населення стали серйозними викликами для компаній в Україні у питаннях підбору персоналу і своєчасного закриття вакансій для кадрових агенств. Розробка довгострокових стратегій розвитку для компаній-клієнтів на основі аналізу тенденцій ринку та прогнозування можливих ринкових змін стає невід'ємним операційним завданням для рекрутерів, менеджерів з персоналу та маркетингу.

Метою дослідження є розкриття, як саме кадрові агентства можуть застосувати ефективні стратегії для подолання ринкових турбулентностей та сприяти стабілізації робочих місць.

Огляд практик щодо стратегій рекрутингу [1–4] дає змогу зробити висновки про те, що кадрові агентства все частіше використовують глобальні ресурси для пошуку талантів, що відкриває потенціал для міжнародного обміну та досвідом.

У табл. 1 узагальнено успішні стратегії лідерів на ринку рекрутингових послуг. По-перше, інтеграція передових ІТ-систем дає змогу агентствам *Adecco*, *Morgan Hunt*, *JAC*, *Global IT Support* швидше реагувати на дихотомії ринку праці, ефективно збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття рішень. Зокрема, агентства активно впроваджують автоматизовані системи рекрутингу на основі AI та блокчейн, що також допомагає точніше підбирати кандидатів під ви-